

Edito

De natuur gaat niet met vakantie

De natuur gaat niet met vakantie, maar blijft onverstoort voor ons werken. Die gedachte kwam bij me op toen ik zelf met vakantie was en bij wandelingen mocht genieten van mooie stukken natuur in volle wasdom. Ik vind die ook terug in het oude gezegde: 'Terwijl de boer slaapt, kiemt het zaad.' Men kan opwerpen dat een natuur die 'werkt' voor ons, een al te antropomorfe uitdrukking is. Dat kan best zijn, maar het punt is net dat moderne mensen de natuur al te zeer als passief bekijken, en daarbij diens eigen productieve vermogens over het hoofd zien. Zijn wij niet behept met de idee van een 'schaarse' natuur? Een natuur die ons uit eigen beweging te weinig geeft? Het is de mens die via zijn actief ingrijpen, via arbeid en technologie, productiviteit tot stand brengt. Hoge landbouwopbrengsten bijvoorbeeld, zijn onze eigen verdienste! Daarbij negeert men gemakshalve dat die zogenaamd hoge productiviteit grotendeels gebaseerd is op fossiele brandstoffen.

2

En leert de huidige ecologische crisis ons niet dat hoe langer we blijven denken dat we alles zelf moeten doen hoe meer het mis loopt. Daarmee zit ik aan de andere zijde van mijn vakantieoverwegingen: de stortbuien en overstromingen zijn een ander gezicht van een 'actieve' natuur. Het besef groeit dat de aangekondigde 'mogelijke' klimaatwijziging al bezig is, en dat overdreven menselijk ingrijpen in de natuur mee aan de basis daarvan ligt. De natuur die slechts als decor werd beschouwd van een geschiedenis van groeiende menselijke productiviteit en vooruitgang, komt op de voorgrond en slaat met blind geweld terug. De natuur eist zijn rechten op, en we zijn genoodzaakt om er een 'contract' mee te sluiten, zoals de Franse filosoof Michel Serres dat al in zijn *Le contract naturel* (1990) verwoordde. Het gaat daarbij om het zoeken naar nieuwe vormen van partnerschap waarbij de leefbaarheid voor mensen niet meer los wordt gedacht van de leefbaarheid van andere soorten en van ecosystemen.

Wat kunnen we met dergelijke overwegingen bij onze dagelijkse besognes om werk en inkomen? Talrijke studies hebben er al op gewezen dat investeren in het milieu wel degelijk loont. Nochtans staan milieu-investeringen veelal slechts op de tweede plaats. Misschien komt dat wel door onze blindheid voor de eigen productiviteit van de natuur. Dat een verandering van blik meer dan welkom is blijkt nogmaals uit een nieuwe studie van Poverty-Environment Partnership (PEP), een VN-programma dat arme landen helpt bij het halen van de ontwikkelingsdoelen van de VN. In de meeste gevallen leveren milieu-investeringen substantiële winst op in termen van armoedeverlichting, gezondheid en productiviteit. Daarbij ondervinden vooral de armen de positieve gevolgen van milieubescherming, want zij zijn het meest afhankelijk van natuurlijke hulpbronnen. Een gezonde leefomgeving is dan alles behalve een 'luxegoed', maar

een essentieel onderdeel van strategieën voor voedselzekerheid, armoedebestrijding en duurzame ontwikkeling.

Dat de natuur voor ons werkt brengt me ook nog bij volgende aangename bedenking. Dat we niet alles zelf moeten doen, en dus zelf minder moeten werken komt tegemoet aan mijn verlangen naar luiheid, naar gewoon kunnen genieten van wat de dag schept. Nu denk ik dat veel mensen die hun gangbare arbeid als 'slavernij' ervaren wel iets zien in een 'recht op luiheid' (Lafargue). Maar dat vraagt wel om voor een groot stuk uit de helse cirkel van produceren en consumeren te stappen. Het gaat daarbij niet om ascese, maar om het besef dat verminderde lasten op de aarde ook verminderde lasten op onszelf kunnen zijn. Niet-arbeidstijd mag dan niet alleen als consumptietijd ingevuld worden – alle consumptie vergt immers steeds opnieuw arbeid -, maar dient echt 'vrije' tijd te worden – tijd vrij van arbeid. En vakantie wordt dan echt vakantie, waarbij we mogen genieten van een natuur die altijd maar voort doet.

Jef Peeters